

سلطنت

لیکوال: ثناء طوٹاخیل

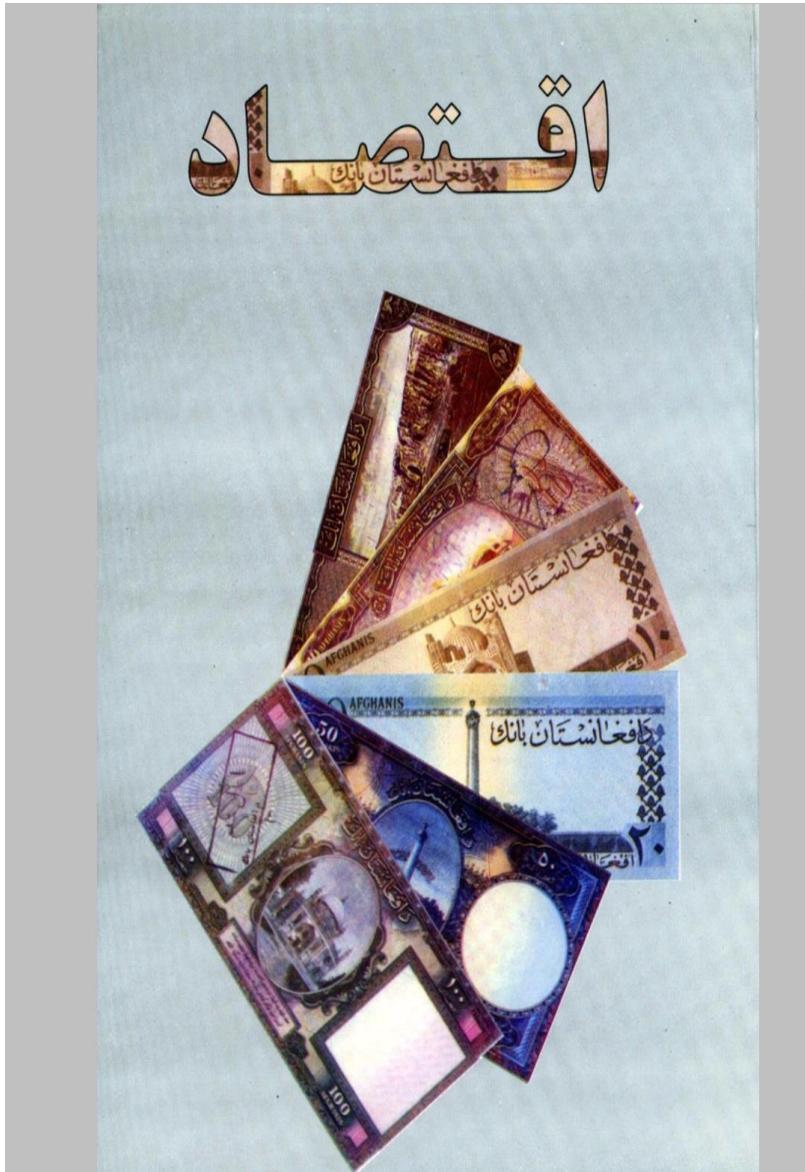

Ketabton.com

د کتاب خانگرتیاوی

کتاب نوم:	سلطنت
موضوع:	اسلامی اقتصاد
لیکوال:	ثناالله طوطاخیل
پیزاین چاری:	ثناالله طوطاخیل
چاپ کال:	۱۴۰۴ / ۸ / ۳

عناوین

- 1.....د عامه ذہنیت بدلون
- 2.....د رسنیز کمپاین اہمیت
- 4.....د بہرنیانو لپارہ سہولتوںہ
- 5.....د بہرنیو پانگوالو جذب
- 7.....د بازار موندنی 10 لاری
- 9.....د سولر او بادی انرژئی تولید
- د کارموندنی لپارہ ستراتیژی (Strategy for Employment)
- 11.....:(Generation)
- 13.....مصنوعی ہوش
- 15.....د کتابونو چاپ
- 16.....د کتابونو چاپ لپارہ جایزی یا مرستی
- 17.....د خوانانو ہخونہ پہ لاندی ډول ممکنہ دہ
- 19.....د تکنالوجی معرفی
- 20.....د قومونو تر منخ ہمکاری

- 22..... فابریکی جو ریٹ
- 23..... د شکایت ثبت سیستم
- 24..... د لاستہ راورنو تحلیل
- 26..... د زدہ کرو مہارتونہ
- 28..... د مہارتونو وده
- 29..... د مالیاتو تخفیف
- 31..... مکتوب
- 33..... عملی آنلین کاروبارونہ
- 35..... د کورنیو محصولاتو ملاتر
- 37..... د تولید زیاتولو لاری
- 38..... عرضہ او تقاضا د اسلام لہ نگاہ
- 39..... د بازار تعادل د اسلام لہ نگاہ
- 40..... د سهامی شرکتونو جو ریٹ (Joint-stock companies) (structure)
- 44..... اسعارو سیاست (Monetary Policy) پہ اسلامی اقتصاد کی
- 46..... د دولت رول پہ اقتصاد
- 47..... د پانگونی ہخونہ او بازار ثبات
- 48..... صنعت

- 50..... د اقتصاد او علم اریکه
- 52..... وارداتو او صادراتو سیاست
- 55..... واردات او صادرات د اسلام له نگاه
- 57..... د انرژۍ اقتصاد
- 59..... صنعت او تولید
- 60..... میکرو اقتصاد بنسټونه
- 62..... د تور بازار اغېز **Black Market Impact**
- 64..... تور بازار د اسلام له نگاه
- 65..... تاجر د اسلام له نگاه
- 67..... د قچاق اقتصادي تاوان
- د کار بازار (Labour Market) او بی‌کاری
- 69..... (Unemployment)
- 71..... د پارک بدلون په کتابتون
- 73..... درۍ اړخیزی همکارۍ
- 76..... سافتویر او اپلکیشن جوړونه
- 78..... د سافتویر او اپلکیشن جوړونې لپاره فعالیتونه
- 80..... د آفتابي (شمسي) او بادي انرژۍ لپاره د شریک کاروبار طرحه

- 81.....د عوایدو یا مالیاتو د شریکولو میکانیزم.
- 83.....مہارتونہ لوړول.
- 86.....افغانی هنرونہ.
- 87.....د کورني تولید بازار.
- 88.....موخځونه.
- 91.....معرفی.

مورن دا کتاب ستاسو لپاره حُکمه وليکه چي تاسی خپل
اقتصادی او فکری نظریات مورن سره شریک کری تر
خو مورن ستاسی لیکنی په خپل کتاب کی ثبت کړو او د
خپل مظلوم ولس لپاره د خدمت مصدر وگرځو
همداسی د هیواد لپاره په خپله کار وکړو. باید مورن
خپل خوانان په داسی فکرونو وروزو چي نه د خپل
خان لپاره بلکه د خپل هیواد او د خلکو لپاره خدمت
نمومه وگرځی.

د عامه ذهنیت بدلون

د عامه ذهنیت بدلون د ټولني په پرمختګ کې یو له مهمو عواملو څخه دی. کله چې د خلکو افکار، باورونه، او چلندونه مثبت او پرمختللي شي، نو دا د ټولنیز، اقتصادي او کلتوري پرمختګ سبب ګرځي. د ذهنیت بدلون هغه پروسه ده چې په ترڅ کې یې خلک زاړه، ناسم یا منفي نظرونه او عادتونه پرېږدي او نوي پوهه، ارزښتونه او چلندونه خپلوي. د عامه ذهنیت د بدلون لپاره لومړی شرط پوهاوی او تعلیم دی. خلک باید د بدلون اړتیا او ګټې په واضح ډول درک کړي. د دې لپاره باید رسنۍ، ښوونځي، ټولنيزې غونډې، او عامه کمپاینونه وکارول شي خو د بدلون اړین پیامونه تر خلکو ورسول شي. دا پروسه باید د خلکو د فرهنګي ارزښتونو، عنعناتو، او دیني باورونو په درناوي ترسره شي، ترڅو خلک مقاومت ونه کړي. د ذهنیت د بدلون بله مهمه برخه د مثال ښودل دي. کله چې خلک په خپلو ټولنو کې د بدلون مثبت نتایج وګوري، لکه اقتصادي پرمختګ، روغتیايي ښه والی، یا ټولنیز عدالت، نو هغوی د بدلون هڅه کوي او نوی چلند خپلوي. په دې ډول، د عامه ذهنیت بدلون نه یوازې د

فرد په کچه، بلکې د ټولني په کچه هم رامنځته کېږي. د عامه ذهنیت په بدلون کې دوامداره هڅې اړینې دي. بدلون یو وختی کار نه دی؛ بلکه دا یوه اوږدمهاله پروسه ده چې باید په کې د مختلفو برخو تر منځ همغږي وي. حکومتونه، غیر دولتي سازمانونه، دیني عالمان، بنسټونکي، او رسنۍ باید په ګډه کار وکړي ترڅو د عامه ذهنیت بدلون په مؤثر ډول پیاده شي.

د رسنیز کمپاین اهمیت

د عامه پوهاوي لوړولو لپاره رسنۍ د خلکو ذهن ته پیغام رسوي، ستونزې روښانه کوي او د حل لارې وړاندیزوي.

مثلاً: کمپاین خلک هڅوي چې له یوې پروژې یا نوښت سره علاقه او ملاتړ وښيي. شفاف او هدفمند رسنیز پیغام د باور فضا رامنځته کوي او د پروژې، اهدافو، لاسته راوړنو او اړتیاوو په اړه مالومات تر خلکو رسوي. د ناسمو دودونو، ناوړه عادتونو لکه (نشه) ضد مبارزه کې

مرسته کوي. او د محصولاتو، خدماتو یا کاروبار د معرفي او پراختیا لپاره کارول کېږي چی د دولتي او غیر دولتي ادارو همغږي او همکاری ته زمینه برابروي. د رسنیز کمپاین اهمیت 1400 کاله مخکی رسول الله ﷺ بیان کړی او فرمایلی یی دی:

"بلغوا عني ولو آية." یعنی "زما له خوا (دیني پیغام) ورسوی که څه هم یوه آیه وي." (بخاري، حدیث 3461).

نن سبا د پیغام رسولو لپاره زیات کوششونه شوی لکه د تلفون له لاری پیغام رسول همداسی د راډیو، رسانی، TV، اخبار، د اجتماعی شبکی او نور.

رسنیز کمپاین د پیغام رسولو لپاره مؤثره لاره ده، اسلام هم د حقایقو او خیر خبرولو امر کوي. همداسی د ښځو، ځوانانو، محصلینو، او نورو ځانگړو قشرونو لپاره د هم مشارکت او ونډي زمینه برابر کېږی مثال: د مخدره توکو پر ضد عامه پوهاوي کمپاین، د سهامي کاروبارونو د معرفي او جلب لپاره تبلیغاتي کمپاین، د محیطي پاکوالي او د زده کړو، یا خیاطی، سولر، او نورو پروگرامونو لپاره کمپاینونه کول او داسی نور.

د بهرنيانو لپاره سهولتونه

د بهرنيانو د جذب او بنه ميلمه پالني لپاره، بايد په بنارونو كې ځانگړي سهولتونه برابر شي، لكه: د اوسېدو مناسب كورونه او اپارتمانونه، عصري پاركونه او تفريحي ځايونه چې كلتوري او ټولنيز فعاليتونه پكې وي سوداگريز مركزونه او بلدنگونه چې په كې رستورانټونه، كيفي، او نزيوال خدمات وي، ژبني ملاتړ (انگليسي او نورې ژبې) او د معلوماتو لپاره مركزونه، د سفر او ترانسپورت آسانتياوې لكه ټكټونه، كرايي او موټر خدمات، د امنيت ټينگښت، قانوني ملاتړ او روغتيايي خدمات، كلينيكونه چې نزيوال معيارونه پكې پوره وي. دا ټول اقدامات بهرنيان هڅوي چې په هيواد كې پانگونه وكړي، سياحت وكړي او كلتوري تبادلې رامنځ ته شي. مثلاً په ځاى اريوب كى د هوټل، رستورانټ او بلدينگ جوړول د سياحت كوونكو د خوب لپاره او داسى نور. الله تعالى فرمايى (وَإِنْ أَحَدٌ مِّنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّىٰ يَسْمَعَ كَلَامَ اللَّهِ)

"كه له مشركانو يو تن پناه وغواړي، نو پناه ور كړه تر هغه چې د الله

كلام واورې." (التوبة: 6)

همداسی رسول ص فرمایي: "من أذى ذمياً فقد أذاني" یعنی "چا چي ذمي (بهرنی، غیرمسلمان) ته ضرر ورکړ، ما ته یې ضرر ورکړی." (ابو داود)

اسلام د بهرنيانو عزت، امنیت او سهولت تضمین کړی، په ځانگړي ډول که سوله ایز وي.

د بهرنيو پانگوالو جذب:

بهرني پانگوال هغه کسان يا شرکتونه دي چي له بهرنيو هېوادونو څخه زموږ هېواد ته پانگه، سرمايه يا تخنيکي پوهه راوړي. د هغوی جذب د اقتصادي ودې لپاره خورا مهم دی ځکه چې دا پانگه د تولید، کارموندني، ټکنالوژۍ او پرمختگ لامل کېږي. ثبات او قانوني امنیت باید د پانگوالو لپاره واضح، ثابت او د قانوني حقونو خونديتوب يقيني شي.

همدارنگه د جوازونو، مالیاتو او سوداگری اسنادو ترلاسه کول باید ساده او چټک وي. دولت باید بهرنیو پانگوالو ته مالیاتي معافیتونه، تعرفی کمښت او نور اقتصادي امتیازات ورکړی او د خایي کارکونکو لپاره د مسلکي روزني پروگرامونه برابرول ترڅو بهرني پانگوال د ماھرو کارکونکو سره همکاري وکړي.

د بهرنیو پانگوالو د جذب لپاره د برښنا، سرکونو، او نورو زیربناوو ښه والی چي د کاروبار لپاره اړین دي چي باید جوړ شي مثلا د امریکا واردات له صادراتو زیات دی دا جمله دا معنا ورکوی ، کله چي یو هیواد واردات کوی د هغو په مقابل کی مقابل هیواد ته پیسی ورکوی چي امریکا تری واردات کوی نو که چیری واردات له صادراتو زیات وی نو د هیواد اقتصاد له شکست سره مخامخ کیږی ځکه د همدی هیواد پیسی د فرار په حالت کی دی نورو هیوادو ته نو دلیل یی څه ده چي امریکا تر اوسه اقتصادي ضعف نه لری دلیل یی همدا پانگوال دی چي په همدی هیواد کی په میلیاردونو ډالر پانگونه کوی او اقتصاد یی نور هم قوی کیږی. نو باید د حکومت له خوا شفافه اړیکه او ملاتړ له پانگوالو وشي ترڅو باور یی زیات شي او پانگونه وکړی. بهرنیو پانگوالو جذب د هېواد اقتصادي ودې، نوبنتونو او د نړیوال بازار سره نښلولو لپاره حیاتي او ډیر مهمه موضوع ده.

الله تعالی فرمایي : **وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى (المائدة: 2)**

"او په نېکي او تقوا کې له یو بل سره مرسته وکړئ."

د بهرنیو پانگوالو جذب یا همدا نیکي که د ملت د خیر، ودې او پرمختگ لپاره وي، دا یوه شرعي همکاري ده.

د بازار موندني 10 لارې:

1. رسنی (تلویزیون، راډیو، اخبار): د اعلانونو، مرکو او راپورونو له لارې بازار ته د محصول یا خدمت پیژندنه.
2. ټولنیزې شبکې (فېسبوک، انسټاګرام، یوټیوب، ټېلېګرام): د پراخ لاسرسي لپاره ارزانه او مؤثره وسیله ده.
3. شفاهي تبلیغات (Word of Mouth): د خوښ مشتریانو لهخوا نور جذبول.
4. نمونه ورکول یا آزمایشي خدمت: د خلکو لپاره وړیا نمونه یا تجربه وړاندې کول.
5. نندارتونونه او فستیوالونه: د محصول مستقیم معرفي لپاره مؤثره ده.

6. سوداگری غوندې او کنفرانسونه: د سوداګرو او پانګوالو جذب لپاره.

7. برېښنالیک او SMS بازار موندنه: د مشخصو مخاطبینو سره مستقیم تماس.

8. ویب‌سایت او بلاګ: د معلوماتو شریکولو او آنلاین پلور لپاره.

9. رعایتونه، تخفیفونه او انعامونه: د مشتریانو جذب او وفاداري زیاتوي.

10. د همکارو جوړول: له نورو کاروبارونو یا ادارو سره شراکت.

قرآن کی الله تعالی فرمایي (وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ) یعنی "دوی ته هر څه چمتو کړئ چې ستاسو له وسه وي." (الأنفال: 60) او همداسی په حدیث شریف پیغمبر ﷺ فرمایي: "إن الله يحب إذا عمل أحدكم عملاً أن يتقنه."

"الله خوښوي چې کله مو یو کار وکړ، ښه یې وکړئ."

(بیهقي، شعب الايمان)

د سولر او بادي انرژي توليد

هدف یی د بریښنا د پاکو، ارزانو، دوامدارو او چاپیریال ته دوستانه سرچینو څخه گټه اخیستل، د انرژي کمښت جبران، او د خلکو ژوند معیاري کول دی. د سولر انرژي (لمرینه انرژي) د لمر له وړانگو بریښنا تولیدوی. چی د سولر پینلونو (Solar Panels) له لارې کار کوي او د کلیو، بسونځیو، روغتیايي مرکزونو او فابریکو لپاره مناسب دی. ارزانو، ساتنهيي آسانو، او اوږدمهاله حل لاره ده. او بادي انرژي (د باد انرژي) چی د باد توربینونه (Wind Turbines) د باد د حرکت له لارې بریښنا تولیدوي. زیاتره په هغو سیمو کی کارېږي چی هلته دوامدار باد وي او د صنعتي زونونو او زراعتي فارمونو لپاره ښه سرچینه ده.

فواید یی عبارت دی له: د نفت او ډیزل څخه خلاصون، د چاپیریال نه ککړتیا، د تولید لوړ ظرفیت، د وارداتو مخنیوی او کورنی تولید. د تطبیق لارې یی امکان لری د عامه خصوصي مشارکت (PPP) له لارې

پیلول ، خلکو ته د کورني سولر سيستمونو چمتو کول ، د فابريکو لپاره سوداگريز سولر پلانونه جوړول ، د باد انرژي لپاره مناسبې ساحې مشخصول.

او د دولت رول هم مهمه اغيزه لري لکه: د پانگوالو لپاره مالي معافيتونه ، د ځمکي اسانه برابرول ، د تکنالوژي وارداتو اسانتيا ، د متخصصينو روزنه او ملاتړ . قرآن کې الله تعالی فرمايي: (وَسَخَّرَ لَكُمْ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبِينَ وَسَخَّرَ لَكُمْ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ) يعنی "او لمر او سپوږمې يې ستاسو لپاره تابع کړې دي، چې همپشه روان دي..." (ابراهيم: 33)

دا آيت د طبيعي منابعو (لکه لمر او باد) د کاروني مشروعيت او نعمت بڼيې. له دې نه د سولر او بادي انرژي اخيستل د اسلام له نظره يوه ښه استفاده ده. لمر څخه د هغه ذره انرژي اخيستل د سولر لپاره چې همدا ذره هم هميشه په حرکت کې وي همداسې سپوږمې چې په ځمکه کې د جزر او مد همدارنگه د بادونو په خوزښت کې مهم رول لري.

د کارموندنې لپاره ستراتیژي (Strategy for) :(Employment Generation)

موخه یی د بی‌کاری کمول، د خلکو اقتصادي وضعیت بڼه کول، او دوامداره کار پیدا کول، په ځانگړي ډول د ځوانانو، ښځو او مسلکي کسانو لپاره دی.

مهمې ستراتیژي: تولیدي سکتور پراخول لکه فابریکي جوړول (زراعتي، صنعتي، درمل جوړونې...) . د کوچنیو او منځنیو کاروبارونو (SMEs) ملاتړ . او همدارنگه د حرفوي زده کړو پروگرامونه باید موجود وی لکه: د خیاطی، ترمیم، ترکانی، موټر ترمیم، الکترونیک او نورو مسلکونو زده کړه ، د روزنیزو مرکزونو جوړول او د کار بازار اړتیاو سره سم مهارتونه وربښودل. شریک کاروبارونه جوړول هم کولای شی کارموندنه زیاته کړی چی د خلکو تر منځ د سرمایي گډول ، د سهامی شرکتونو جوړیدل ، د دولت او خصوصي

سکتور گڏي پروژي (PPP) جوڙول شامل ڏي. د زراعت او مالداري پراختيا چي د کڙني پرمختللي ميتودونه، د لښياتو، چرگانو او کبانو فارمونه، د کڙنيزو محصولاتو پروسس او بازار ته رسونه هم کارموندنه زيائوي. د IT او ٽکنالوژي پراختيا چي د آنلاين کار (فري لانسينگ، ڊيزاين، پروگرامينگ...) لپاره زمينه برابروي او د IT زده کړو مرکزونه جوړول هم وزگار تيا له منځه وري.

د بهرنيو پانگوالو جذب لپاره د هغوي پانگي لپاره قانوني اسانتياوي، د امنيت، مالياتو او ځمکي برابروي او د صادراتو او توليد پراخيدل مهم ڏي کار موندني لپاره د معلوماتي سيستم جوړول لکه د کار غوښتونکو او فرصتونو ثبت او د آنلاين کارموندني پليټفارم جوړول ضروري ڏي.

رسول الله ﷺ وفرمايل:

"مَا أَكَلَ أَحَدٌ طَعَامًا قَطُّ خَيْرًا مِنْ أَنْ يَأْكُلَ مِنْ عَمَلٍ يَدِهِ."

"هيڅوک بهتره خواړه نه ڏي خوړلي تر هغو چي له خپل لاسه کار يي کړي وي." (بخاري 2072)

د کارموندني لپاره ستراتيژي بايد د خلکو مهارتونه، اړتياوي، او منابع و ارزوي او له هغه لاري فرصتونه برابر کړي. اسلام کار او هڅه يو عزتتاک عمل گڼي.

مصنوعي هوش (AI)

د ټکنالوژي او مصنوعي هوش (AI) وده د معاصرې نړۍ یو له مهمو تحولونو څخه ده. مصنوعي هوش (Artificial Intelligence) دا هغه ټکنالوژي ده چې ماشینونه د انسان په څېر فکر کوي، تصمیم نیوی او زده کړه کولی شي.

د AI عموماً 4 برخې لري چې عبارت دي له Machine Learning (ماشین زده کړه)، Natural Language Processing (ژبنیز تحلیل) او Computer Vision (د تصویر پیژندنه) او Robotics (روبوټونه) دي.

د AI بعضی مهمی گټي لري لکه: د کار سرعت او دقت لوړول د معلوماتو تحلیل آسانوي، طبي تشخیص، زراعتي تولید،

سوداگری، تعلیم او حکومتداری په برخه کې پراخ کارول کیری او داسی نور.

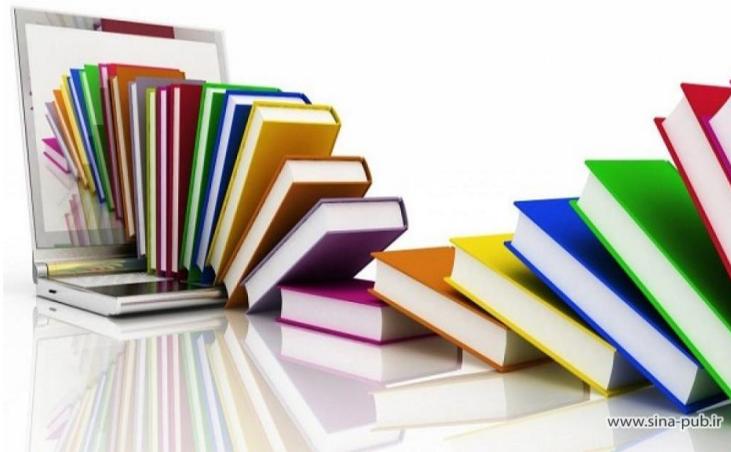
د افغانستان لپاره ښه فرصتونه هم لری لکه د تعلیم ښه کول (آنلاین زده کړه، ژباړه، محتوا) ، د کرنی مدیریت (د حاصلاتو تحلیل) ، د حکومت شفافیت (د معلوماتو مدیریت، شکایتونه ثبت) ، د سوداگری پراختیا (آنلاین بازار ، CRM سیستمونه) او نور. په دی برخه کی پرمختگ ته اړتیا شته لکه: قانونی چوکاټ فنی متخصصین ، نړیوالی همکاری او پانگونه

هدف: د کارونو اتومات، د معلوماتو تحلیل، او غوره پرېکړی.

استعمالونه: روغتیا (تشخیص او درملنه) ، تعلیم (هونریار ښوونکی) ، زراعت (AI-based سیستمونه) ، امنیت (سرویلیانس او څارنه) برخه کی کیری.

د AI زده کړو لپاره باید کورسونه، ملي پالیسی او پانگونه باید جوړه شی.

د کتابونو چاپ:

کتاب چاپول د علمي، فرهنگي او تعليمي پرمختگ لپاره مهم کار دی. چاپ پروسه کې لاندې مرحلې شاملې دي:

د کتاب محتوا ترتیب او تدوین: لیکوال یا مسلکي ټیم د کتاب متن چمتو کوي، سمون او اصلاح یې کوي.

ډیزاین او گرافیک: د کتاب مخ، پانه‌بندي، فونټ او بنکلا ډیزاین کېږي ترڅو لوستونکو ته جالب ښکاره شي.

چاپ پروسه کې د کیفیت کنټرول، وخت او لگښت هم مهم دي. د کتاب چاپ کول د پوهې خپرولو او فرهنگ ودې لپاره حیاتي گام دی.

قرآن کی الله تعالی فرمایي: (ن وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ) "نون، قسم دی قلم ته او هغه څه ته چې لیکي." (القلم: 1)

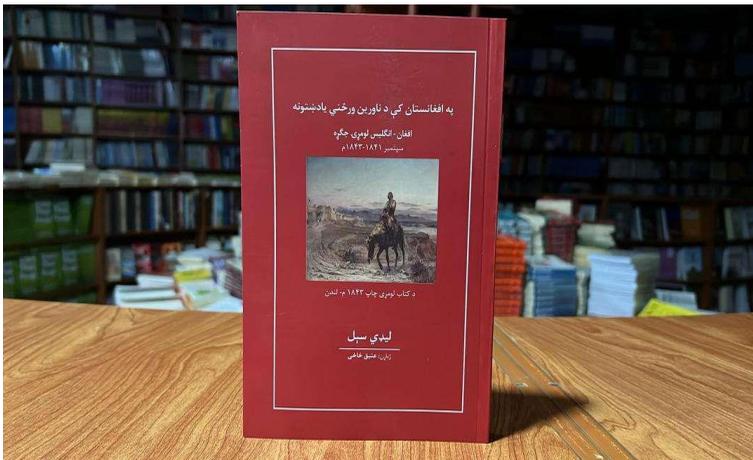
او همداسی حدیث شریف کی رسول الله ﷺ وفرمایل:

"إذا مات ابن آدم انقطع عمله إلا من ثلاث: صدقة جارية، أو علم يُنتفع به..."

"کله چي انسان مړ شي، عمل يې پرې کېږي پرته له درېيو: روانه صدقه، علم چي ترې گټه اخيستل کېږي..." (مسلم 1631)

کتابونه د علم د خپرولو اساسي وسيله ده، او اسلام کې علم او قلم ته لوړ مقام ورکړل شوی. د ليکوالانو هڅونه د ثواب کار هم دی او د ټولني فکري وده تضمینوي.

د کتابونو چاپ لپاره جایزې يا مرستی

مالي مرسته چي چاپ لگښتونو پوره کولو لپاره پيسې يا پور ورکول کېږي. همدارنگه تخنيکي ملاتړ د ډيزاين، ټايب، او ايډيټ کولو کي مرسته او کمک د دولت يا شخصي موسسې يا خلکو له خوا بايد ترسره

شی . د موادو برابرولو لپاره باید په یو مشخص ځای کی د کاغذ، رنگ، او چاپ ماشینونو څخه په وریا یا تخفیف ډول خلک استفاده وکړل شی.

او د کتاب د تبلیغ لپاره رسنی کی ځای یا فرصت عامو خلکو ته ورکړل شی او د غوره لیکوالانو او کتابونو لپاره جائزې وټاکل شی همدارنگه چاپ او مشورۍ کی هم مرسته وکړي

د لیکلو او چاپ په اړه ځانگړي کورسونه او ورکشاپونه باید ارایه شی خصوصا پوهنتونو کی.

د کتاب د پیژندنې لپاره رسنی، ټولنیزې شبکې او بازارونه کارول کېږي.

د ځوانانو هڅونه په لاندې ډول ممکنه ده:

د مهارتونو زده کړه او حرفوي روزنه ورکول

د نوښتونو او ابتکاراتو ملاتړ

د ځوانانو لپاره د کارموندنې ځانگړي فرصتونه برابرول
د مشورتي پروگرامونو جوړول ترڅو د ژوند مختلفو برخو کې
لارښوونه وکړي

د زده‌کړو او تعلیمي بورسونو ورکول

د ځوانانو فعال گډون په ټولنیزو، اقتصادي او سیاسي پروژو کې هڅول

د مخکښو ځوانانو پیژندنه او جایزې ورکول

د رهبرۍ او ټیم مدیریت مهارتونو روزنه

د سپورتي، کلتوري او هنري فعالیتونو کې گډون ته زمینه برابرول . دا
لارې د ځوانانو د استعدادونو ودې، باور لوړولو او مثبتو رولونو ته د
هغوی د هڅونې لپاره مهمې دي. د علمي څېړنو مرکزونه د نوو مفکورو
او ټکنالوژۍ د پراختیا لپاره مهمې ادارې دي چې خلک کولی شي په
مختلفو برخو لکه طب، کرنه، انجینري، او ټولنیزو علومو کې څېړني
وکړي.

او موخې یې هم د هېواد اقتصادي، ټولنيز او تعلیمي پرمختگ ته خدمت
کول دي. دغه مرکزونه د محققینو، پوهانو او زده کوونکو ته د څېړني
زمینه برابروي. حکومت او خصوصي سکتور یې باید ملاتړ وکړي
ترڅو چې د نوبتونو لړۍ پراخه شي.

د ټکنالوجی معرفي:

ټکنالوجي هغه علوم، وسایل او طریقي دي چې د ژوند آسانتیا، تولید زیاتوالی او ستونزو حل لپاره کارول کېږي. دا د انسانانو لپاره د نوو وسایلو جوړولو او د معلوماتو د راټولولو، ذخیره کولو، او انتقال آسانتیا برابروي.

ټکنالوجي په مختلفو برخو کې کارول کېږي لکه:

معلوماتي ټکنالوجي (کمپیوټرونه، انټرنیټ، سافټویر او نور)

صنعتي ټکنالوجي (ماشینونه، فابریکي، تولیدي وسایل او نور) ، طبي ټکنالوجي (درمل، تشخیص وسایل او نور)

انرژي ٽکنالوجي (لمريزي، بادي، نوري سرچيني او نور) .

په ٽوله کي، ٽکنالوجي د پرمختگ مهم بنسټ دی چې له لاري يي اقتصاد، زده کړه، روغتيا او ټولنيز ژوند ښه کيږي.

قرآن کي الله تعالی فرمايي: **وَسَخَّرَ لَكُمْ مَّا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِّنْهُ يَعْنِي** "او هر څه چې په اسمانونو او ځمکه کي دي، هغه ستاسو لپاره مسخر کړي دي."

(الجاثيه: 13) دا آيت ښيي چې الله تعالی انسان ته د طبيعت او وسايلو کارولو واک ورکړی، نو ٽکنالوجی کارول د الله د نعمتونو څخه مشروع استفاده ده.

د قومونو تر منځ همکاري:

د مختلفو قومونو تر منځ همکاري د ټولني د ثبات، سولي او اقتصادي پرمختگ لپاره ډېره مهمه ده. کله چې قومونه په گډه کار وکړي، نو ټولنيزې ستونزې کميږي او گډ اهداف تر لاسه کيږي.

د قومونو تر منځ د گډو موخو ټاکل او پر هغوی کار کول ډیر مهم او ضروری ده. همدارنگه د یو بل کلتور، رواجونو او عقایدو درناوی کول او د خبرو اترو له لارې ستونزې حل کول هم ډیر اهمه موضوع ده.

دولت او خصوصی سکتور باید د گډو سوداگریزو او تولیدي پروژو جوړولو کې مهمه ونډه ولری چې د ټولو قومونو گټه پکې وي. سوله او امنیت ته وده ورکولو لپاره د گډو اقداماتو له لارې د تاوتریخوالي مخنیوی او د سولې ټینګښت ته باید پام وشی او د قومونو تر منځ همغږي او همکاری د یوه پیاوړي، متحد او هوسا هېواد بنسټ دی. الله تعالی فرماید:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا
یعنی ("ای انسانانو! موږ تاسو له یوه نارینه او یوې ښځې پیدا کړي یاست، او ملتونه او قبیلې مو در جوړ کړل، چې یو بل وپېژنی." (الحجرات: 13)

قرآن د قومونو تر منځ د تعارف او همکاری اصل تائید کړی، نه د جگړې یا توپیر.

فابریکی جو رہنت :

خای تاکل لکه صنعتی زون یا مناسب خای د ترانسپورت، برپیننا او کارکونکو له پلوه. په دغه برخه کی باید

قانونی اسناد ولری چی ثبت، جواز او مالیه په کی شامل دی.

د فابریکی د جوړولو لپاره باید د تولید سالون، گودام، اداری دفترونه، د کارکونکو لپاره خونه او تشنابونه او د کیفیت کنترول برخه باید موجود وی

تخنیکي تجهیزاتو درلودل چی د تولید ماشینونه، د برپیننا سیستم، امنیتی وسایل، هوا تهویه، او نور دی باید موجود وی. قرآن کی الله تعالی فرمایي: **وَأَلْنَا لَهُ الْحَدِيدَ**

"او مور د داوود (ع) لپاره اوسپنه نرم کړه."

(سبأ: 10) دا آیت د صنعت او تخنیک اهمیت ته اشاره کوي. الله تعالی داوود علیه السلام ته د وسایلو جوړولو هنر ورکړ، چې د تولید بنسټ دی.

د شکایت ثبت سیستم:

شکایت ثبت سیستم یوه منظمه او شفافه پروسه ده چې د خلکو ستونزې، نارضايتی او وړاندیزونه په رسمي ډول ثبت او تعقیب کيږي. د دې سیستم موخې دا دي چې د خدماتو کیفیت ښه کړي او د خلکو باور زیات کړي. خلک کولی شي خپل شکایتونه په لیکلې، شفاهي یا آنلاین بڼه وړاندې کړي چې مهمه یې شفاهي بڼه ده. او هر شکایت په یوه مشخص

فورمه کې ثبت او د موضوع له مخې یې کټگورۍ ټاکل کېږي. بیا د شکایت جدیت او علتونه د متخصصینو لخوا څېړل کېږي او اړوند مسؤلین د ستونزې د حل لپاره اقدامات کوي.

شکایت کوونکي ته د حل په اړه معلومات ورکول کېږي او د ستونزې تعقیب کيږي. د شکایت ثبت سیستم باید ساده، اسانه او هر چا ته لاسرسی ولري ترڅو خلک په ډاډ سره خپل نظر وړاندې کړي او د حکومت یا ادارو خدمات ښه شي.

خلک خپل شکایتونه کولای شی اړوند وزارتونو یا ریاستونو ته د عریضی په شکل انتقال کړی مثلاً او که چا د ځینو نظریو په اساس اقتصادي ، سیاسي او یا نوری طرحی جوړی کړی وی کولای شی چی په لومړی قدم کی د پوهنتون پوهنځی او یا د پوهنتون ریاست ته یی انتقال کړی او تایید یی کړی چی صحی ده او بیای یی وزارتونو یا ریاستونو ته انتقال کړی چی هغوی پری جلسه ونیسی خو مهمه دا ده چی د اقتصاد یا صنعت وزارت ته د مکتوب په شکل ورسول شی.

د لاسته راوړنو تحلیل:

دا هغه پروسه ده چې پکې د یوې پروژې، پلان یا فعالیت پایلی او نتایج په دقیق ډول ارزول کیږي. هدف یې دا وي چې معلومه کړي کوم اهداف ترلاسه شوي، کومې ستونزې موجودې وي، او څه ډول پرمختګونه یا نیمګړتیاوې شتون لري. د لاسته راوړنو تحلیل لاندې ټکي لري:

د ټاکل شوو اهدافو او معیارونو سره د نتایجو پرتله ، د مثبتو او منفي اړخونو پېژندنه ، د ستونزو او خنډونو تشخیص ، د راتلونکي لپاره د اصلاحاتو وړاندیزونه او د پانګونې یا وخت د اغېزمنتیا ارزونه دا تحلیل مرسته کوي چې د پروژې کیفیت او موثریت وڅیړل شي او راتلونکي پلانونه په ښه توګه جوړ شي. قرآن کی الله تعالی فرمایي:

فَسَأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ يَعْنِي "که نه پوهېږئ، د علم لرونکو نه وپوښئ." (النحل: 43)

د لاسته راوړنو تحلیل د پوهانو، متخصصینو له خوا باید وشي، چې نتیجه یې د راتلونکو پریکړو لپاره ارزښتناکه وي.

د زده کړو مهارتونه:

زده کړې یوازې کتابي معلومات نه دي، بلکه هغه عملي او ذهني وړتیاوې دي چې زده کوونکي د ژوند په هره برخه کې ورڅخه گټه اخلي. مهارتونه د زده کړې په بهیر کې د پوهې د بڼه جذب او کارونې لپاره حیاتي رول لري او سو مهمی نقطی یی په لاندی ډول دی.

تحليلي او انتقادي تفکر: چې د مسایلو ژورې څېړنې او مناسب حل لارې موندل په بر کې نیسی.

مسئله حل کول: د ننګونو په وړاندې عملي او ابتکاري لارې چارې غوره کول.

گروپي همکاري: د ډلې سره په گډه کار کولو وړتیا او مدیریت.

وخت مدیریت: خپل وخت په موثر ډول پلان او تنظیم کول.

د ټیکنالوژی کارول: عصري وسایل او پروگرامونه په زده کړه کې کارول.

خپلواکي او ځان زده کړه: د ځان لپاره د نوو مهارتونو زده کړه او پرمختګ.

دا مهارتونه زده کوونکو ته چمتووالي ورکوي چې په پېچلو شرایطو کې بریالي او موثر پاتې شي. د لاسته راوړنو تحلیل:

دا هغه پروسه ده چې پکې د یوې پروژې، پلان یا فعالیت پایلې او نتایج په دقیق ډول ارزول کېږي. هدف یې دا وي چې معلومه کړي کوم اهداف ترلاسه شوي، کومې ستونزې موجودې وي، او څه ډول پرمختګونه یا نیمګړتیاوې شتون لري. د لاسته راوړنو تحلیل لاندې ټکي لري:

د ټاکل شوو اهدافو او معیارونو سره د نتایجو پرتله

د مثبتو او منفي اړخونو پېژندنه

د ستونزو او خنډونو تشخیص

د راتلونکي لپاره د اصلاحاتو وړاندیزونه

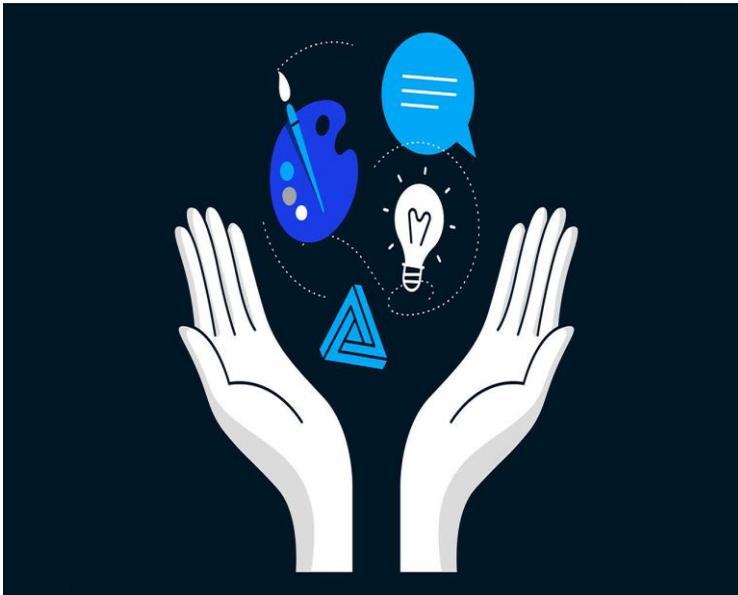
د پانګونې یا وخت د اغېزمنتیا ارزونه

دا تحلیل مرسته کوي چې د پروژې کیفیت او موثریت وڅیړل شي او راتلونکي پلانونه په ښه توګه جوړ شي.

قرآن کی الله تعالی فرمایى: **فَسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ** "که نه پوهېږئ، د علم لرونکو نه وپوښتئ."

(النحل: 43) د لاسته راوړنو تحلیل د پوهانو، متخصصینو له خوا باید وشي، چې نتیجه یې د راتلونکو پریکړو لپاره ارزښتناکه وي.

د مهارتونو وده:

د مهارتونو وده هغه پروسه ده چې د افرادو ظرفیتونه، تخصصونه او وړتیاوې لوړوي څو په خپل مسلک او ژوند کې غوره فعالیت وکړي. دا وده د زده کړو، روزنې، او عملي تجربو له لارې تر سره کېږي. تخنیکي او حرفوي زده کړې لکه خیاطی، برقي کار، کمپیوټر زده کړه خصوصاً د word پروگرام او نور مهم موضوعات دی. د ژوند مهارتونه لکه اړیکې جوړول، وخت مدیریت، ستونزو حل کول او نور. بله مهمه

سلطنت (اسلامی اقتصاد)

موضوع دوامداره زده کړه د نویو مهارتونو زده کړه د وخت سره سم ده او د بازار اړتیاوو سره سم مهارتونه ترڅو خلک د کار موندني بڼه فرصت ولري. د مهارتونو وده د شخصي او ټولنيز پرمختګ بنسټ دی چې د اقتصادي ثبات او ځان بسیاینې لامل ګرځي. قرآن کی الله تعالی فرمایي: **وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ يَعْنَى "او چمتو کړئ د هغوی لپاره هر څه چې وس لرئ له ځواک څخه."** (الأنفال: 60)

مهارت وده یو ډول چمتووالی دی چې ملت پیاوړی کوي.

د مالیاتو تخفیف:

د مالیاتو تخفیف هغه پروسه ده چې حکومت د ځانګړو خلکو، شرکتونو، یا سکتورونو له خوا د ورکړل شویو مالیاتو اندازه کمه کوي یا ځیني

مالیات بر درآمد مشاغل
خودرویی

سلطنت (اسلامی اقتصاد)

مالیاتی امتیازات ورکوي. هدف یی د کاروبارونو هڅول، پانگونه زیاتول، او اقتصادي وده ده.

حدیث شریف: "من خفف عن مؤمن كربة من كرب الدنيا خفف الله عنه كربة من كرب يوم القيامة"

"چا چې له یوه مؤمن نه د دنیا یوه ستونزه لیری کړه، الله به د قیامت یوه لویه ستونزه ترې لیری کړي." (مسلم)

مالیاتی تخفیف هغه ته ورکړل شي چې مستحق وي، دا د اسلامي رحمت او عدالت له اصولو سره سمون لري.

د مالیاتو تخفیف گټې:

د نوي کاروبارونو د پیل لپاره اسانتیاوي برابرول

د تولید او خدماتو د پراختیا هڅول

د خلکو او شرکتونو مالي بار کمول

د پانگوالو جذب او د بازار سیالی زیاتول

د بی وزلو او کمزورو سکتورونو ملاتړ

حکومت کولای شي ځانگړي تخفیفات د وخت په اساس یا د ځانگړو شرایطو له مخې ورکړي، لکه د نوو پروژو لپاره، یا د ځوانانو، بنځو او کوچنیو کاروبارونو لپاره ځانگړي امتیازات.

مکتوب:

مکتوب یوه رسمي لیکنه ده چې د یو شخص، ډلې، یا ادارې له خوا بل شخص، اداره، یا دفتر ته د کوم هدف لپاره استول کېږي. مکتوب کې معمولاً خپل هدف، غوښتنه، یا وړاندیز په واضح او منظم ډول وړاندې کېږي.

سلطنت (اسلامی اقتصاد)

مکتوب کی باید لاندی تکی شامل وي:

د لیک عنوان (موضوع)

د مخاطب نوم او د هغوی مقام

د لیک د استولو نېټه

د لیک شروع (سلام او درناوی)

د مکتوب اصلي محتوا (غوښتنه، شکایت، وړاندیز، تشکر او نور)

د پای خبرې (مننه او بڼه هیله)

د لیک استوونکي نوم، دنده، او تماس

معرفی هغه برخه ده چې په کې خپل ځان، خپله اداره یا پروژه په مختصر او واضح ډول بل لوري ته معرفي کوو. د معرفي هدف دا دی چې مخاطب ته وضاحت ورکړل شي چې لیک استوونکی څوک دی او د لیک موخه څه ده.

معرفي په مکتوب کې لومړنۍ برخه وي، چې له سلام وروسته ځایري.

عملی آنلائی کاروبارونہ

1. د فیسبوک بازار (Market) کی پلور
2. د یوٹیوب چینل جو رول (تعلیمی، دینی، معلوماتی...)
3. آنلائی تدریس (زبانونہ، کمپیوٹر، مکتبی مضامین، حفظ، تجوید)
4. د گرافیک ڈیزائن خدمتونہ
5. د لوگو او پوست جو رولہ
6. د سوشل میڈیا مدیریت (Page Handling)

7. د ویبسایت یا بلاگ جوړول
8. د Affiliate Marketing (د محصولاتو بازار موندنه)
9. د Amazon, eBay, Etsy لپاره Dropshipping
10. د آنلاین فروش ویبسایت جوړول (کپیري، کتابونه، خوراکي توکي...)
11. د ژباړې خدمتونه (انگلیسي، عربي، فارسي...)
12. د Resume یا CV جوړول
13. د مجازی دفتر (Virtual Assistant) خدمتونه
14. د کتاب لیکنه او PDF فروش
15. د آنلاین مشورې ورکول (حقوقی، تعلیمی، روانی...)
16. د App یا Software پراختیا او جوړونه خلکو ته
17. د Coding یا Programming تدریس
18. د لیکوالی او Article لیکلو خدمتونه
19. د Mobile Photography زده‌کړه او پلور
20. د آنلاین کورسونو جوړول او پلور

د کورنیو محصولاتو ملاتړ:

د اقتصاد خودکفایي لپاره داخلي تولیداتو کارول د بهرنیو وارداتو اړتیا کموي او د هېواد اقتصادي خپلواکي پیاوړې کوي. او همدارنگه د کورنیو شرکتونو او فابریکو ملاتړ د کار پیدا کولو زمینه برابروي، په ځانگړې توگه د ځوانانو او ښځو لپاره. د بازار اړتیا ته په پام سره، داخلي فابریکي کیفیت لوړوي، تولید پراخوي او نوې ټیکنالوژي جذبوي چی د کورنیو محصولاتو د کارونې له لارې بهر ته د ډالرو تگ کمېږي او د اسعارو ذخیره پیاوړې پاتې کېږي. د کورنیو تولیداتو پرمختگ به د نړیوال بازار لپاره هم زمینه برابره کړي.

د ملاتړ لپاره کورنیو توکو ته ځانگړی بازار جوړول. د مالیاتو معافیت یا کمښت. د کیفیت لوړولو لپاره فني ملاتړ. د عامه پوهاوي رسنیز کمپاینونه. دولتي ادارو ته د کورنیو توکو کارولو مکلفیت مهم دی. حدیث کی رسول الله ﷺ وفرمایل:

"المؤمن للمؤمن كالبنيان يشد بعضه بعضاً."

"مؤمن د بل مؤمن لپاره د دېوال څښتې دي چې یو بل مضبوطوي."
(بخاري 481، مسلم 2585)

نو د داخلي تولید ملاتړ د خپل اقتصاد، خپلواکي او اسلامي ورونو ترمنځ همکارۍ ته لاره هواروي.

د تولید زیاتولو لارې:

د ټکنالوژۍ نوي وسايل کارول ترڅو تولید چټک او معیاري شي. کارکوونکی باید تخنیکي زده کړی، مهارت لوړونه، او د ښه کار اصولو سره آشنا شي. همدارنگه د وخت مدیریت لپاره تولیدي بهیر ته منظم مهال وېش ورکړل شي. او د کیفیت کنټرول لپاره خراب تولید څخه مخنیوی وشي ترڅو بازار ته لاسرسی آسانه او د بازار غوښتنې سره سم تولید او بازار موندنه وشي. د انرژۍ مصرف کمول او د بدیل (سولر) سرچینو کارول هم یو مهمه نقطه ده. د فابریکو جوړښت لپاره باید د لگښتونو کنټرول او مالی شفافیت وشي. د دولتي ملاتړ جذب لپاره هم باید د پورونو، تعرفي معافیت، یا سبسایډۍ لپاره غوښتنه وشي ترڅو نړیوال بازارونو ته صادراتو پراخ شي. تولید زیاتیدل (برکت او پراخوالی)

الله تعالی فرمایي (لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ) یعنی "که شکر وکړئ، نو زه به خامخا تاسو ته نور هم زیات کړم." (ابراهیم: 7)

رسول الله ﷺ وفرمايل: "اليد العليا خير من اليد السفلى".

"لوره (ورکونکي) لاس تر ٿيڻي (غوبنتونکي) لاس غوره ده." (بخاري 1429، مسلم 1033) زيات توليد، خان بسيا کوي، بل ته هم ورکونکي جوڙوي، چي دا د اسلامي اقتصاد روح دي.

عرضه او تقاضا د اسلام له نگاه

الله تعالی فرمایي (فَوَيْلٌ لِلْمُطَفِّفِينَ) تفسیر: هغه کسان چي په اندازه کي کمښت کوي، الله تعالی ته ناخوبنه دي. دا د عرضه او تقاضا اصولو څخه سرغړونه ده او همداسی الله تعالی فرمایي (وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ) تفسیر: الله تعالی امر کوي چي د خلکو حقونه مه کموي. دا د تقاضا د عدالت لپاره مهم دي. بل آيت کی الله تعالی فرمایي: (وَأَقِيمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ) تفسیر: الله تعالی امر کوي چي په وزن کي انصاف وکړئ. دا د عرضه د عدالت لپاره مهم دي.

پنجم آیت: (وَأَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كُلْتُمْ) تفسیر: الله تعالى امر کوي چي کله اندازه کوي، نو پوره اندازه وکړئ. دا د بازار د توازن لپاره مهم دی.

د بازار تعادل د اسلام له نگاه

الله تعالى امر کوي چي (وَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ) په اندازه او وزن کې انصاف وکړئ. دا د بازار د عدالت لپاره مهم دی. پیغمبر ﷺ فرمایي چې څوک چي دوکه کوي، زمونږ څخه نه دی.

دوهم حدیث: عن النبي ﷺ قال: "رحم الله عبداً سمحاً إذا باع، وإذا اشترى، وإذا اقتضى."

پیغمبر ﷺ فرمائی چې الله تعالیٰ هغه بنده ته رحمت کوي چې کله خرڅوي، کله اخلي، او کله پور اخلي، نو نرم وي. دا د بازار د عدالت لپاره مهم دی.

دریم حدیث: عن النبي ﷺ قال: "لا يحتكر إلا خاطئ."

پیغمبر ﷺ فرمائی چې څوک چې احتکار کوي، هغه گناهگار دی.

څلورم حدیث: عن النبي ﷺ قال: "المسلمون على شروطهم."

تفسیر: پیغمبر ﷺ فرمائی چې مسلمانان باید خپلو وعدو ته وفادار وي. دا د بازار د توازن لپاره مهم دی.

□ ۴. پایله

د عرضه او تقاضا اصول په اسلامي اقتصاد کې د بازار د توازن، عدالت، او انصاف لپاره مهم دي. قرآن کریم او احادیثو کې د دې اصولو رعایت کولو ته تاکید شوی دی. مسلمانان باید د بازار د اصولو رعایت وکړي، تر څو د الله تعالیٰ رضا حاصل کړي.

د سهامی شرکتونو جوړښت (Joint-stock companies) (structure)

سهامی شرکت یو داسې شرکت دی چې پانگه‌وال (سهامداران) یې د شرکت د پانگې یوه برخه (سهام) لري. دا ډول شرکتونه معمولا د پانگې د راټولولو غوره لاره وي، ځکه خلک کولی شي سهام واخلي او د شرکت پانگوال شي.

د سهامی شرکت جوړښت

1. عمومي اسمبله (General Assembly): د ټولو سهامدارانو استازیتوب کوي. مهمې پرېکړې کوي، لکه د گټې وېش، اجرايوي رييس ټاکل او نور.
2. د مديره هيئت (Board of Directors): د شرکت د مدیریت د پالیسی جوړونه کوي او اجرايوي مشرتابه ته مشوره او لارښوونه ورکوي.
3. اجرايوي مشرتابه (Executive Management): د شرکت ورځنۍ فعالیت پرمخ وړي. اجرايوي رييس (CEO)، مالي رييس (CFO)، عملياتي رييس (COO) پکې شامل دي.
4. محاسبوي او نظارتي واحدونه (Audit & Compliance): د شفافیت او حساب ورکولو لپاره د مالي چارو ارزونه کوي.
5. سهامداران (Shareholders): د شرکت مالکین دي. په گټه، ضرر، او رایه ورکولو کې برخه لري.

د سهامی شرکت ډولونه

1. عام سهامی شرکت (Public Joint-Stock Company): سهام یې په عامه توګه پلورل کېږي (مثلاً د سټاک بازار له لارې). د پانګې زیاتولو لپاره خورا اغېزمن دی.

2. خصوصی سهامی شرکت (Private Joint-Stock Company):
سهام یوازی محدودو کسانو یا بنسټونو ته ورکول کېږي. قوانین یې لږ
سخت وي نسبت عامو شرکتونو ته.

اسعارو سیاست (Monetary Policy) په اسلامي اقتصاد کي

۱. اسعارو سیاست څه شی دی؟

اسعارو سیاست د دولت یا مرکزي بانک لخوا د پیسو عرضه، سود نرخونه، او د اسعارو نرخونه کنټرولولو لپاره کارول کېږي. دا سیاست د اقتصادي ثبات، د انفلاسیون کنټرول، او اقتصادي ودې لپاره مهم دی.

۲. د اسلامي اقتصاد لیدلوری

په اسلامي اقتصاد کې، اسعارو سیاست باید د شریعت اصولو سره سمون ولري. دا پدې معنا ده چې: ربا (سود) حرام دی، نو د سود نرخونو کنټرول باید د اسلامي اصولو سره سم وي.

عدالت او اقتصادي ثبات بايد تامين شي. د احتكار او فساد بايد مخنيوی وشي.

۳. قرآني آيتونه او حديثونه

آيتونه: 1. سود حرام دی الله تعالى فرمايي (الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ...) (البقرة: 275) دا آيت د سود اخيستونكو حالت تشریح كوي او د سود حراموالی څرگندوي.

2. عدالت ته امر: (إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ...) (النحل: 90) يعنى الله تعالى د عدالت امر كوي، چي په اقتصادي سياستونو كې بايد رعايت شي.

3. د مالونو په اړه پوښتنه: (ثُمَّ لَسْأَلَنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ) (التكاثر: 8) دا آيت د مالونو د مصرف او استفادې په اړه د پوښتنې يادونه كوي. حديثونه

1. سود حرام دی: رسول الله ﷺ فرمايلي: (الله تعالى سود حرام كړی دی...) (صحيح مسلم)

د دولت رول په اقتصاد

د دولت رول په اقتصاد کې ډېر مهم او پراخ دی، ځکه چې دولت د اقتصادي ثبات، وده، عدالت، او پرمختګ لپاره بېلابېل اقدامات کوي. دلته د دولت رول په اقتصاد کې له څو اړخونو تشریح شوی:

۱. اقتصادي تنظیم او قانون جوړونه: دولت قوانین او مقررات وضع کوي ترڅو اقتصادي فعالیتونه منظم او عادلانه وي.

او د احتکار، تقلب، سود، او ظلم مخنیوی کوي.

آیت: (وَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ) (الأنعام: 152)

ژباړه: پیمانہ او وزن په انصاف سره پوره کړئ.

دا آیت د اقتصادي عدالت امر کوي، چې دولت باید یې تطبیق یقیني کړي.

د پانګونې هڅونه او بازار ثبات

دولت د بهرنیو او کورنیو پانګوالو لپاره شرایط برابر کوي. د انفلاسیون، بي‌کاری، او اقتصادي بي‌ثباتی کنترول

رسو الله ﷺ فرمایي
«التاجر الصدوق الأمين
مع النبيين والصديقين
والشهداء» (ترمذي)

ژباړه: رښتینی او امین سوداګر به له پیغمبرانو، صدیقانو او شهیدانو سره وي. نو دولت باید صداقت لرونکو پانګوالو ته آسانتیا برابره کړي.

د اقتصادي زیربناوو جوړول لکه سرکونه،

www.KardanArgham.com

ثبت شرکت رېښه کاروان ارقام

سلطنت (اسلامی اقتصاد)

بندونه، برپیننا، بنوونځي، روغتونونه او داسی نور د خصوصي سکتور پانگونی ته زمینه برابروي.

وَجَعَلْنَا فِيهَا سُبُلًا لَّعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ (الأنبياء: 31)

ژباړه: مور پکي لاري جوړي کړي چي هغوی سم لور ته ولاړ شي. همدارنگه د ټولنيز عدالت د تامین لپاره باید فقر، بېوزلی او طبقاتي توپيرونه کم شي او د مالیاتو راټولول او بیا وپش یی د عامه خدماتو لپاره منظم شي تر څو پانگونه زیاته شي.

صنعت

د صنعت پراختیا په اړه، اسلامي متون لکه قرآن کریم او احادیث د کار، تولید، او اقتصادي فعالیتونو ارزښت ته اشاره کوي. لکه الله تعالی فرمایي (وَأَيُّ لَهُمُ الْأَرْضُ الْمَيْتَةُ أَحْيَيْنَاهَا وَأَخْرَجْنَا مِنْهَا حَبًّا فَمِنْهُ يَأْكُلُونَ) (قرآن کریم (سوره، ۳۳))

تفسیر: الله تعالی د مرو ځمکو د بیا ژوندي کولو او د حاصل ورکولو یادونه کوي. دا آیت د تولید او صنعت د ارزښت نښه ده، چې انسانان باید د طبیعي منابعو څخه ګټه واخلي او تولید ته وده ورکړي. همداسی امام جعفر صادق (ع) فرمایي

(وَجَعَلَ أَسْبَابَ أَرْزَاقِهِمْ فِي ضُرُوبِ الْأَعْمَالِ، وَأَنْوَاعِ الصِّنَاعَاتِ، وَذَلِكَ أَدْوَمُ فِي الْبَقَاءِ، وَأَصْحَحُ فِي التَّدْبِيرِ.)

تفسیر: امام صادق (ع) فرمایي چې الله تعالی د انسانانو روزي د مختلفو کارونو او صنعتونو له لارې ټاکلي ده. دا بیان د صنعت پراختیا او د مختلفو تولیدي فعالیتونو اهمیت ته اشاره کوي. الله تعالی فرمایي: (وَقُلْ اَعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ...) (توبه، 105)

تفسیر: الله تعالی انسانانو ته د عمل کولو امر کوي او وایي چې الله، رسول او مؤمنان به ستاسو عملونه ویني. دا آیت د صنعت او تولیدي فعالیتونو هڅونه کوي. علی رض فرمایي: (الْعَمَلُ زِينَةُ الْمُؤْمِنِ.)

د اقتصاد او علم اړیکه

د ښوونې او روزنې سره تړلی اقتصاد یوه حیاتي برخه ده چې د هېواد اوږدمهاله پرمختګ، کاري ځواک پیاوړتیا، او د تولید ظرفیت لوړولو لپاره بنسټیز ارزښت لري.

ښوونه او روزنه د انساني پانګې تر ټولو مهمه سرچینه ده. مسلکي، تخنیکي، او لوړې زده کړې خلک چمتو کوي چې تولید، خدمتونه، او نوښتونه زیات کړي او اقتصاد هغه وخت غوړیږي چې خلک لازم مهارتونه ولري. ښوونیز او حرفوي پروګرامونه کارګران داسې چمتو کوي چې د بازار غوښتنې پوره کړي همداسې په حرفوي او مسلکي زده

کرو پانگونه د بیکاری د کمېدو لامل کېږي، ځکه چې خلک له زده کړو وروسته ځانته کاروبارونه پیلولای شي یا کار موندلای شي.

زده کړه د خلکو د عوایدو زیاتېدو ته لاره هواروي، او دا په پایله کې د فقر د کچې په کمېدو کې مرسته کوي.

ښوونه خلک متفکر، مبتکر، او ستونز هلولونکي روزي. دا نوښتونه کولی شي اقتصادي بازارونه بدل کړي او نړیوال رقابت ته زمینه برابره کړي او هغه خلک چې زده کړې لري، معمولا ښه کارونه مومي، ښه عاید لري، او مالیات ورکوي، چې دا د دولت لپاره د عوایدو یوه سرچینه ده همداسی

روزنیز او مهارتي پروگرامونه کارکونکي داسې روزي چې د محصولاتو کیفیت لوړ کړي، کوم چې د بازار موندنې لپاره خورا مهم دی

وارداتو او صادراتو سیاست

د وارداتو او صادراتو سیاست (Import and Export Policy) هغه اصول، قوانین او مقررات دي چې یوه هیواد یې د بهرنیو سوداگریزو اړیکو د تنظیم لپاره وضع کوي. دا سیاستونه د اقتصاد پراختیا، داخلي تولید ملاتړ، د اسعارو مدیریت، او د نړیوالو اړیکو پراخولو لپاره مهم رول لري.

1. واردات (Import Policy): موخي یی د اړتیا وړ توکو واردول (لکه تېل، درمل، ماشین آلات)، د داخلي تولید تکمیل کیدل، د بیو کنټرول او د تخنیکي او صنعتي پلوه پرمختگ کول دی.

گتی بی: د خلکو اړتیاوې پوره کېږي، سیالي رامنځته کېږي او تولیدوونکو ته تخنیکي وسایل برابرېږي.

زیانونه یې عبارت دی له داخلي صنعت لپاره ګواښ، د اسعارو کمښت، د بهرنیو توکو پر وړاندې تکیه کول دی

2. صادرات (Export Policy): موخې یې د هیواد عواید زیاتول، د بهرنیو اسعارو ترلاسه کول، نړیوال بازار ته لاسرسی او د ملي محصولاتو پیژندنه ده.

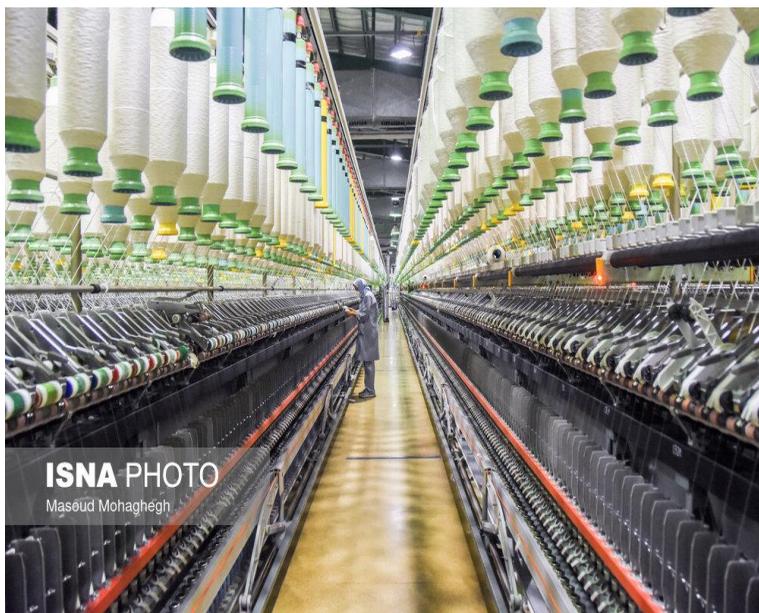
اصلي سیاستونه یې د صادراتو تشویق (subsidies، تخفیف)، د ماليې آسانتیاوې، د بازار موندنې ملاتړ او د کیفیت کنټرول ده. ګڼه یې عبارت

سلطنت (اسلامی اقتصاد)

ده له اقتصادي وده ، د تولید زیاتوالی ، د نوي بازارونو پراختیا او داسی نور

زیانونه یی هم دا دی: که داخلي اړتیاوې پوره نه وي، نو کمښت رامنځته کوی ، او د قیمتونو لوړوالی.

واردات او صادرات د اسلام له نگاه

اسلام د عادلانه سوداگری ملاتړ کوي. واردات او صادرات دواړه د شریعت له نظره روا دي، خو باید لاندې اصول مراعات شي:

1. (وأحل الله البيع وحرم الربا) سورة البقرة - 275

الله تجارت حلال کری دی، او سود حرام.

2. (كي لا يكون دولة بين الأغنياء منكم) سورة الحشر - 7

تر څو مال یوازې د شتمنو ترمنځ ونه گرځي (د عادلانه اقتصادي توزیع ملاتړ).

3. (يا أيها الذين آمنوا لا تأكلوا أموالكم بينكم بالباطل إلا أن تكون تجارة عن تراض منكم) سورة النساء - 29

(د تجارت د رضایت شرط)

حديث شريف

1. رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمائي: "التاجر الصدوق الأمين مع النبيين والصديقين والشهداء" (ترمذي)

رښتینی او امانتدار تاجر به د انبیاؤ، صدیقینو او شهیدانو سره وي.

2. بل حديث: "دع ما يريبك إلى ما لا يريبك"

شکمن شی پرېرده، د يقين وړ کار وکړه (د حلال تجارت اصول)

پایله: واردات او صادرات باید داسې تنظیم شي چې:

داخلي تولید ته زیان ونه رسوي ، ملي اقتصاد ته وده ورکړي . ، اسلامي اصول مراعات کړي او فقر او بېوزلي راکمه کړی.

د انرژی اقتصاد

د انرژی اقتصاد یوه مهمه څانګه ده چې د انرژی تولید، توزیع، مصرف، او د دې ټولو اقتصادي اغېزو ته ځانګړې پاملرنه کوي. دا څانګه د انرژی د منابعو محدودیت، د انرژی بازارونه، د انرژی قیمتونه، او د انرژی پالیسيو اقتصادي اغېزې څېړي.

د انرژی اقتصاد مهمې برخې:

1. د انرژی منابعو اقتصادي ارزونه: دا برخه د انرژی مختلفو منابعو (فوسیل، هستوي، او تجدید وړ) اقتصادي پوتانسیا لارښوونکې ده. یوه څېړنه باید چې د انرژی منابعو اقتصادي پوتانسیا لارښوونکې او قیمتونو پر اساس ارزول کېږي.

2. د انرژۍ بازارونه او قیمتونه: د انرژۍ بازارونه د عرضه او تقاضا پر اساس کار کوي، او قیمتونه د بازار د شرایطو، سیاستونو، او نړیوالو پیښو له امله بدلېږي لکه د تیلو قیمت لوړوالی کله چی امریکا پر اساس هیواد یعنی د تولیدونکی هیواد تحریمونه وضعه کړی.

3. د انرژۍ پالیسیو اقتصادي اغېزې: د انرژۍ پالیسي، لکه د سبسایډیو ورکول یا مالیاتو وضع کول، د انرژۍ مصرف، تولید، او چاپیریال باندې اغېز کوي.

4. د انرژۍ او چاپیریال اړیکه: د انرژۍ تولید او مصرف د چاپیریال سره نږدې اړیکه لري، او د انرژۍ اقتصاد دا اړیکه تحلیلوي. پایله یی د انرژۍ اقتصاد د انرژۍ منابعو، بازارونو، پالیسیو، او چاپیریال ترمنځ اړیکې تحلیلول دی

صنعت او تولید

علی (ع) فرمایی چې کار د مؤمن زینت دی. دا حدیث د صنعت او تولید د ارزښت څرگندونه کوي (يُنْبِتُ لَكُمْ بِهِ الزَّرْعَ وَالزَّيْتُونَ وَالنَّخِيلَ وَالْأَعْنَابَ وَمِن كُلِّ الثَّمَرَاتِ ...) قرآن کریم سوره نحل، آیت ۱۱

تفسیر: الله تعالی د مختلفو نباتاتو او میوو د تولید یادونه کوي. دا آیت د زراعت او صنعت د اهمیت څرگندونه کوي، چې انسانان باید د تولیدي فعالیتونو ته وده ورکړي.

اسلام د صنعت، تولید، او اقتصادي فعالیتونو ارزښت ته ځانګړې پاملرنه کوي. د قرآن آیتونه او احادیث د کار کولو، تولید، او صنعت پراختیا ته هڅونه کوي، ترڅو انسانان د خپلو اړتیاوو پوره کولو او د ټولني پرمختګ لپاره هڅه وکړي.

4. فرصتي لگڻت (Opportunity Cost): د هغه بدیل ارزښت چې پرېښودل کېږي کله چې یو انتخاب وشي. دا مهم د پرېکړو کولو لپاره ده.

5. پراخیدونکی او کمیدونکی عواید (Marginal Analysis): ارزونه چې کله یو واحد اضافه توکی تولید شي، څومره اضافي ګټه یا لگڻت منځ ته راځي.

6. قیمت ټاکنه (Price Determination): قیمتونه د عرضه او تقاضا پر بنسټ ټاکل کېږي.

7. اقتصادي سیستمونه (Economic Systems):

بازاري اقتصاد، امری اقتصاد، او مخلوط اقتصاد.

8. مصرفوونکي چلند (Consumer Behavior):

څرنگه مصرفوونکي خپل محدود عاید د اړتیاوو پوره کولو لپاره تخصیصوي.

9. تولیدي عوامل (Factors of Production): ځمکه، کار، پانګه، او تشبث (Entrepreneurship).

10. لاسته راوړنه او موثریت (Efficiency):

د تور بازار اغېز (Black Market Impact)

تور بازار هغه غیرقانوني بازار دی چېرې چې توکي یا خدمات د قانون خلاف، له حکومتي نظارت او مالیاتو پرته تبادله کېږي. دا بازار جدي منفي اغېزې لري، چې لاندې مهم ټکي یې دي:

۱. د دولت عواید کموي:

تور بازار مالیه نه ورکوي، نو حکومت ته د عوایدو مهمه سرچینه له منځه ځي.

د عامه خدماتو لکه روغتیا، تعلیم، او زیربناوو تمويل ستونزمنېږي.

۲. د مشروع کاروبارونو سیالي له منځه وړي:

سلطنت (اسلامی اقتصاد)

د تور بازار توکي اکثره ارزانه وي حُکه چي مالیه، جواز یا معیارونه نه لري او قانوني تجارتونه زیان ویني، سود نه کوي، او کیدای شي وتړل شی.

۳. د مصرفونکو حقونه تر پښو لاندې کېږي

پټ تجارت اکثره بې کیفیته، تقلبي یا حتی خطرناک توکي وړاندې کوي او خلکو ته صحي، امنیتي او مالي خطرونه پیدا کېږي.

۴. د فساد او جرمي فعالیتونو وده:

تور بازار د رشوت، قاچاق، دروغو اسنادو او حتی جرمونو سرچینه وي. د قانون حاکمیت کمزوری کېږي او اداري فساد زیاتېږي.

۵. د کار بازار خرابوي:

غیرقانوني کارونه زیاتېږي، مزدوران د کار حقوق نه لري.

او کارگر له بیمې، تقاعد او قانوني خونديتوبونو بې برخې وی.

تور بازار د اسلام له نگاه

(ولا تاكلوا أموالكم بينكم بالباطل)(البقرة: 188)

"يو د بل مال په ناروا مه خورئ."

دا آیت د ناروا معاملاتو، رشوت او غیرقانوني عایداتو منع کوي، چې تور بازار هم پکې راځي.

همداسی النبي ﷺ وفرمایل:

"من غشنا فليس منا." (صحيح مسلم)

یعنی څوک چې دوکه وکړي، زموږ له امت نه دی.

پہ تور بازار کی اکثرہ خلک توکی پہ دروغو او دوکہ خرخوی.

تاجر د اسلام له نگاه

رسول الله ﷺ فرمایلی: «التاجر الصدوق الأمين مع النبيين والصديقين والشهداء» (ترمذی)

تفسیر: صادق او باعتماده تاجر ته لوړ مقام ورکړل شوی.

2. حضرت محمد ﷺ فرمایلی: «رحم الله عبداً سمحاً إذا باع، وإذا اشترى، وإذا اقتضى» (بخاری)

تفسیر: نرمخوی، عادلانه او صبر لرونکی تاجر د الله رحم ته وړ دی.

3. نبي ڪريم ﷺ فرمايلي: «من غش فليس منا» (مسلم)

تفسير: دوڪه او دروغ په تجارت كي ممنوع دي.

4. حديث: «أعطوا الطريق حقه، قالوا وما حق الطريق؟ قال: غض البصر، وكف الأذى، ورد السلام، والأمر بالمعروف والنهي عن المنكر، وإرشاد السبيل»

تفسير: دا هم د بازار د اخلاقو برخه ده، چي سالم تجارتي چاپيريال رامنځته كوي.

5. حديث: «البيعان بالخيار ما لم يتفرقا، فإن صدقا وبينا بورك لهما في بيعهما...» (بخاري، مسلم)

تفسير: صداقت او وضاحت د برکت سبب ڪپري، چي تجارتي توازن ته مرسته كوي

د قاجاق اقتصادي تاوان

د قاجاق اقتصادي تاوان يو جدي او پراخ اغېز لري، چې د هېواد اقتصاد، حکومت، صنعت، او ټولنه متاثره کوي. دلته يې مهم زيانونه بيان شوي دي:

۱. د دولت عوايد له منځه وړي

قاجاق شوي توکي له مالياتو، گمرکي محصولاتو او نور رسمي فيسونو څخه تېنډي، چې له امله يې حکومت ته لوی مالي زیان رسي.

الله تعالی فرمایي: "ولا تأکلوا أموالکم بینکم بالباطل..." (البقره: 188) یعنی خپلو منځو کي د باطلو لارو مالونه مه خورئ.

همداسی رسول الله ﷺ وفرمایل: "إن الله طيب لا يقبل إلا طيبا..." (مسلم) یعنی: الله پاک دی، یوازې پاک مال قبلوي.

تفسیر: قاچاق یو ناحقہ طریقہ ده چي په هغې کي د دولت حق تر پینو لاندې کیري، او دا د باطل مال تر لاسه کول دي.

۲. کورني تولیدات له منځه وړي

کله چي ارزانه او غیرقانوني توکي بازار ته راشي، نو د هېواد تولیدات نشي سیال کېدای، کارخوني بندېږي او بیکاري زیاتېږي.

رسول الله ﷺ وفرمایل: "لا یجلُ مالُ امرئِ مسلمٍ إلا عن طیبِ نفسٍ منه" (احمد)

ژباړه: د یو مسلمان مال حلال نه دی، مگر د هغه په خوبنه.

تفسیر: قاچاق د داخلي صنعت د حقونو غصب دی، ځکه دا د بازار رقابت ناعادلانه کوي.

۳. د کار فرصتونه کموي

د کورنيو فابریکو سقوط له امله د خلکو دندې له منځه ځي، بیکاري زیاتېږي او اقتصادي فشارونه رامنځته کېږي.

الله تعالی فرمایي "ولا تبخسوا الناس أشياءهم..." (هود: 85)

ژباړه: د خلکو حقونه کم مه کړئ.

اسلام د ابتکاري کاروبارونو ملاتړ کوي، ځکه چي دا د حلال رزق، اقتصادي پرمختگ، او ټولنيز عدالت لامل ګرځي. د قرآن کریم آیتونه او د رسول الله ﷺ حدیثونه د کار، کسب، او نوښت اهمیت څرګندوي. نو، مسلمانان باید د ابتکاري کاروبارونو له لارې د خپلې ټولني اقتصادي وده او سوکالي ته کار وکړي

د کار بازار (Labour Market) او بی‌کاری (Unemployment)

لاندې به د کار بازار (Labour Market) او بی‌کاری (Unemployment) په اړه ۵ آیتونه او ۵ حدیثونه له تشریحاتو سره وړاندې کړم. دا موضوع د اسلام له نظره ډېر مهمه ده ځکه چې کار کول، تلاش، او د خپل عاید حلالې لارې موندل له ایماني او ټولنیز اړخه اساسي اهمیت لري.

1. د کار بازار او بی‌کاری په اړه آیتونه او تفسیرونه

آیت 1: وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا (النبا: 11)

ژباړه: "او موږ ورځ د معاش لپاره جوړه کړې ده."

دا آیت ښيي چې الله پاک ورځ د انسانانو لپاره د کار، کسب، او تلاش وخت ګرځولی. مسلمان باید فعال، کوښښ کوونکی، او کار ته حاضر

وي.

آیت 2: "هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ ذُلُولًا فَأَمْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِن رِّزْقِهِ" (الملك: 15)

ژباړه: "هغه (الله) دی چې ځمکه یې تاسو ته تابع کړه، نو د هغې پر غاړو (یعنې کارونو) وگرځئ او د هغه له رزقه وخورئ." الله انسان ته د کار کولو فرصتونه ورکړي. بی کاري که د انسان له خوا په قصد وي، د شکر ضد دی.

آیت 3: "وَأَنْ لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى" (النجم: 39)

ژباړه: "او دا چې انسان ته یواځې د هغه څه ثواب شته چې هڅه یې کړي." دا آیت هڅونه ده چې انسانان باید خپله خوله حرکت ورکړي. بی کاره انسان د خپلو هڅو ثمر نه ویني.

آیت 4: "فَإِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ، وَإِلَىٰ رَبِّكَ فَارْغَب" (الشرح: 7-8)

د بازار ډولونه (آزاد، کنټرول شوی، گډ)

د پارک بدلون په کتابتون (زما نظریه)

دا نظریه د دې لپاره ده چې یو ځای چې خلک یوازې تفریح کوي (لکه پارک) هغه په داسې مرکز بدل شي چې علمي، فرهنگي او تعلیمي ارزښت هم ولري یعنی کتابتون.

اړتیا یې عبارت ده له : د ځوانانو د مطالعې لپاره خوندي او آرام ځای ، د علم و فرهنگ د ترویج اړتیا ، د بې کارۍ او وخت ضایع کېدو مخنیوی او د ټولنیزو ستونزو کمول (سگریټ، نشه، بې هدفی او نور) . د پارک یوه برخه یا مکمله ساحه د کتابتون لپاره ځانگړې شي. شنه ساحه وساتل شي، خو کتابونه، میزونه، او د مطالعې ځایونه جوړ او برابر شي. خلک

تشویق شی چی مطالعہ وکری، یا خیلہ ہم کتابونہ راوری . کتابتون ته د عامو خلکو، ماشومانو، محصلینو او استادانو لاسرسی آسان شی . گتی پی د خلکو فکری وده ، د عامہ پوهاوی زیاتوالی ، د علم سره مینہ ، د ټولنیزو فسادونو کمښت او د ماشومانو او ځوانانو لپاره سالم چاپیریال جوړول دی. دا پروژه به له تفریح پرته د زده کړې او فرهنگي پرمختګ لامل هم شی. دولت، مدني ټولنه یا خصوصي برخه کولی شی دا ډول بدلونونه پیل کړی..

د پروژې اړوند موضوعات

د اړتیا او ځای سنجش لپاره د پارک ځای ارزونه (اندازه، حالت، موقعیت) ، د ټولني اړتیاوي او غوښتنې راټولول او د بودیجې ابتدایي تخمین پکار ده. همداسی د پروژې پلان جوړولو لپاره د موخو، هدفونو او پایلو ټاکل ، د کتابتون د ډیزاین او جوړښت پلان برابرول ، د تجهیزاتو، کتابونو او تخنیکي اسانتیاوو لیست جوړول مهم موضوعات دی چی باید تخمین شی. د مالي منابع او ملاتړ برابرولو لپاره د پانګو سرچینې موندل (حکومتي، خصوصي، خیریه) ، د بودیجې تفصیلي طرحه جوړول او د مالي شفافیت او حساب ورکولو سیستم باید جوړ شی او د قانوني او اداري چمتووالی لپاره د اړوندو ادارو څخه جوازونه او اجازه لیکونه اخیستل ، د پروژې مدیریت لپاره یوه اداره یا کمیټه جوړول، د کارکوونکو استخدام او روزنه او داسی نور شامل دی. د عملیاتي پړاو لپاره ، د ځای پاکول او اړوند ساختماني کارونه کول ، د

کتابتون داخلی جو رہنمائی او تجهیز کول، د کتابونو راټولول او سیستم جوړول، د عامه پوهاوي کمپاین پیلولو لپاره اړوند اشخاصو ته ضرورت ده. همدارنگه د نظارت او ارزونې سیستم لپاره د پروژې د پرمختګ څارنه، د کارکوونکو فعالیت ارزول او د ټولني نظر او وړاندیزونه اخیستل مهم دی.

درې اړخیزې همکاری

د درې اړخیزو همکاریو لپاره د ځانګړو خوندي اقتصادي او فرهنگي ساحو د جوړولو مفکوره چې هدف یې د افغانستان، ازبکستان، ترکمنستان، تاجکستان، ایران، پاکستان، او چین ترمنځ د همکاریو

پراختیا، د سوداگری، تکنالوژۍ، زده‌کړو، سیاحت، او پانګونې په برخه کې د ګډو پرمختیایي ساحو رامنځته کول دی او لاندې څلور اصلي مهم سرحدي نقطې یې عبارت دی له:

1. افغانستان – ازبکستان – ترکمنستان

2. افغانستان – تاجکستان – ازبکستان

3. افغانستان – چین – پاکستان

4. افغانستان – ایران – پاکستان

د دغو ساحو ځانګړتیاوې باید دا وی چې خوندي ساحې وي چې هېڅ هېواد د بل هېواد خاوره تخطی نه کړي. خلک، سوداګر، او سیلانیان آزادانه سفر کولی شي (له ویزې پرته یا ساده اسنادو سره). دا ځایونه به د سوداګرۍ، سیلانی تګ راتګ، او د علم شریکولو لپاره وي. دولتونه به توافق وکړي چې دا ساحې له ماليې، ټکس او اضافي فشارونو خلاصې وي. او که کیدای شي دا ساحه په پوره توګه افغانستان جوړ کړی او ګټه له همدې بازار څخه واخلي. د دغو ساحو اقتصادي هدفونه باید د اجناسو خرڅلاو، د پانګوالو جذب او په صادراتو کې زیاتوالی وی. تخنیکي شکل څخه د ګډو تکنالوژیکو پروژو (لکه د فیسبوک بدیل اپلیکیشن) او نورو د جوړولو امکان زیاتوی. فرهنګي له لحاظه یې فواید د ژبو زده‌کړه، علم شریکول، ګډ فرهنګي پروګرامونه او نور دی چې د همدې په صورت کې د علمي پرمختګونو امکان موجودیږي او د هیوادونو ترمنځ چې د پوهنتونونو، څېړنیزو مرکزونو، او ورکشاپونو ترمنځ همکارۍ زیاتېږي. مثال که هر درې هېوادونه وغواړي یو نوښتګر

سلطنت (اسلامی اقتصاد)

اپلیکیشن جوړ کړي، کولای شي خپل مسلکي تیمونه (انجینران، ډیزاینران، بازار موندونکي) همدلته یو ځای کړي او بی له ماليي یا خنډه پرې کار وکړي.

دا طرحه به د سیمه ییزې همکارۍ نوی باب پرانیزي، اقتصادي وده به چټکه کړي، سیاسي باور زیاتوي، او خلک به د یو بل فرهنگ او علم سره وصل کړي.

سافتویر او اپلیکیشن جو روئے

د سافتویر او اپلیکیشن جو روئے مرکز یوه عصري او نوښتگر پروژه ده چې کولی شي د هیواد د تکنالوجی، کارموندنی او اقتصاد په پراختیا کې مهم رول ولوبوي. دا مرکز باید دا ځانګړتیاوې ولري چې د ملي سافتویرونو او اپلیکیشنونو تولید، د ځوانو متخصصینو روزنه او ملاتړ، د دولت او خصوصي سکتور لپاره دیجیتال حلونه، د صادراتو له لارې عاید رامنځته کول او نور وی. دا مرکز باید لاندې برخې ولری مثلاً د

سافٹویر پراختیا خانگه (ویب، ڈیسکٹاپ، سیسٹمونه) د موبایل اپلیکیشن جوړونې خانگه (Android، UI/UX، iOS) ډیزاین برخه، (QA کیفیت کنټرول برخه، Cloud & Server مدیریت خانگه، روزنیز مرکز) د IT زده‌کړو لپاره (مشورتي او پروژي مدیریت خانگه).

اړینې آسانتیاوې باید موجود وی لکه فني تجهیز شوی دفتر (کمپیوټرونه، انټرنټ، سرورونه) همداسی تخنیکي متخصصین (developers)، designers، testers او حقوقي مشاورین (د سافٹویر جوازونو، کاپي رایت لپاره) باید موجود وی. همچنان د بازار موندني ټیم موجود وی همداسی د مشتریانو ملاتړ سیستم.

کولای شی چی دا پروژه د شراکت (سهامي شرکت) او یا دولت له خوا وی. مالی بخش له لحاظه کولای شی چی د مشتریانو لپاره پروژي جوړی کړی یا کورني او نړیوال قراردادونه ونیسی یا د خپل اپلیکیشنونه په (Play Store، App Store) کی واچوی او د آنلاین خدماتو فیس او عاید ترلاسه کړی. د دولت رول به هم د ځمکی یا ځای برابرول، مالی معافیتونه، د تخنیکي تجهیزاتو وارداتو آسانتیا، د دولتي ادارو ډیجیټل خدماتو قراردادونه ورسپارل او د نړیوالو مرستو جذب به وی.

د سافتویر او اپلیکیشن جوړونی لپاره فعالیتونه

داسی یو اداره یا فابریکه باید موجوده وی چی د هر مشکل لپاره اپلیکیشنونه جوړ کړی او خدمت تر سره کړی. دولت یا خصوصی سکتور د لاندی فعالیتونو په ترسره کولو سره کولای شی عاید هم لاسته راوړی لکه:

د بنوونځیو لپاره د زده کړی اپلیکیشنونه جوړول ، د حرفوي زده کړو لپاره آنلاین کورسونه او د بنوونکو لپاره مدیریت سافتویرونه جوړول . همداسی د کرنی په برخه کی د بزگرانو لپاره د هوا، حاصل، او نرخونو معلوماتی اپلیکیشن د کرنی محصولاتو بازار موندنی پلیتقارم ، د آنلاین مشورې سیستم د کرنی متخصصینو سره مشوره مهم موضوعات دی چی باید همدی مخصوصه محل کی جوړ شی. د روغتیا په برخه کی د

درملتونونو مدیریت سافتویر د ناروغانو د ثبت، وخت اخیستنی، راپور ورکونی سیستم او د روغتیا مشورې اپلیکیشن جورل او د تجارت او بازار موندنی برخه کی د دوکانونو لپاره POS سافتویر، د کوچنیو تولیدونکو لپاره ای کامرس اپلیکیشن او د مارکېټ نرخونه او تحلیلونه بنودونکی اپلیکیشن جورول هم مهم گامونه دی.

د بڼخو لپاره ځانگړي خدمات هم امکان لری لکه د کورني هنر، خیاطی، قالین بافی، پخلي او نورو لپاره ځانگړی اپلیکیشنونه جورول او د دولتي خدماتو برخه کی د شکایت ثبت اپلیکیشن، د برېښنایي اسنادو سیستم، د مالیاتو او جوازونو ثبت سافتویر او د سیاحت او فرهنگ برخه کی د تاریخي ځایونو لپاره راهنما اپلیکیشنونه، د افغاني هنرونو معرفی اپلیکیشن د سیر و سفر آسانه نقشه + معلومات اپلیکیشنونه ضروری دی چی باید د یو ځانگړی دولتی اداری له خوا جور شی. د سافتویر او اپلیکیشن جورونی مرکز ته د نورو سکتورونو لپاره د حل لارو جورولو یو مرکزي فابریکه وگڼه، او له هغو ټولنیزو یا اقتصادي ستونزو څخه نوی محصولات جور کړه چی خلک ورسره مخ دي. دا نوښتونه کولی شي هم بازار ومومي، هم خلکو ته گټه ورسوي.

لکه داسی اپلیکیشن جور کړی لکه بدیل د فیسبوک چی هم رسانی پری کنترول شی هم اسلامی عقاید او نور.

د آفتابي (شمسي) او بادي انرژي د توليد لپاره د شريک کاروبار طرحه

هدف یی د برېښنا تولید له تجدید ورو سرچینو (آفتابي او بادي) څخه د خلکو د پانگې له لارې، په شفاف، عادلانه او قانوني چوکاټ کې، د دولت تر همکاری لاندې جوړول دی.

د تطبیق طریقه کی یی بعضی موارد باید محاسبه شی لکه د پروژې مجموعي لگښت چی د دولت یا اړوند اداره باید تخنیکي سروی، ارزونه او طرحه ورته جوړه کړي .

مثلاً که پروژه ۱ میلیون افغانی پانگه غواري ، ۵۰۰ کسان کولای شي سهم واخلي (هر کس ۲۰۰۰ افغانی ونډه). پروژه به د سهامی شرکت په بڼه وي او ونډه به په رسمي اسنادو، رسیدونو او ثبت سره واخیستل شي.

لاسته راغلی گټه (مثلاً د برېښنا خرڅ، صادرات یا نور خدمات) به د ټولو شریکانو ترمنځ د سهم مطابق ویشل کېږي او د کلني حساب له مخې به شفاف راپور ورکول کېږي. دولت هم کولای شي په لاندې برخو کې برخه واخلي لکه: تخنیکي ملاتړ (نقشه، سروې، منظوري)، حقوقي چوکاټ جوړول، د ځمکې یا ځای برابرول، د پانګې شفاف څارنه، د بازار اسانتیا (د برق پلور لپاره تړونونه) او نور.

د عوایدو یا مالیاتو د شریکولو میکانیزم

خصوصي سکتور کولای شي له دولت سره د شراکت یا قرارداد له لارې ستري یا منځنی اقتصادي پروژې تطبیق کړي، لکه فابریکې، برېښنا تولید، کرنيزې پروژې، روغتیايي مرکزونه، یا نور زیربنایي فعالیتونه. د

دولت او خصوصی شرکت ترمنځ د شفاف قرارداد له مخې، خصوصی شرکت ته اجازه ورکول کېږي چې پروژه تطبیق کړي، اداره یې کړي او عاید تر لاسه کړي. د قرارداد له مخې، د پروژې له عوایدو یا ګټې څخه 30% یا 50% برخه د ټاکلي وخت لپاره (مثلاً 5 یا 10 کاله) د خصوصی سکتور برخه وي. دا مالیات یا عواید کیدای شي د مستقیمو مالیاتو، لایسنس فیس، یا شریکي ګټې په ډول واخیستل شي. له دې وروسته، د قرارداد شرایط ختم کېږي، او دولت ته د بشپړ مالکیت حق ورکول کېږي. ګټی یی ویلی شو چی دولت له خپلو منابعو پرته لویې پروژې تر لاسه کولای شی. خصوصی سکتور پانگونه کوي، ګټه تر لاسه کوي او فرصتونه رامنځته کوي. خلک د کار، خدمتونو او تولید له لارې مستفیډېږي. دا ډول همکاري د عامه خصوصی مشارکت (PPP) تر نوم لاندې پیژندل کېږي او ډېر هېوادونه یې عملي کوي.

مهارتونه لوړول

دلته د مهارتونو یو شمېر مهم مثالونه تشریح شوي چې کولی شي خلکو ته د زده‌کړې، کارموندنې، او ځان بسیاینې زمینه برابره کړي: تجويد: (Tajweed) قرآن کریم د سمو اصولو، مخارجو، وقف او ابتداء سره تلاوت کول. دا مهارت د دیني علومو برخه ده او په مدارسو یا خاصو کورسونو کې زده کيږي. چې بیا کولای شی په بعضو حالاتو کې امامت وکړی او دین لاره خلکو ته رهنمایی کړی او عاید تر لاسه کړی. بل مهم مهارت واکسیناسیون: (Vaccination) یا عامه صحت برخه ده. د ماشومانو، حیواناتو یا خلکو واکسین کول د ناروغیو مخنیوي لپاره. دا مهارت صحی کارکونکو ته ډیر مهم دی چې کولای شی له دې لاری

درآمد او عاید ولری. بله لاره چی کولای شی درآمد تری ولری هغه انگلیسی ژبه (English Language) ده چی یوه نړیواله ژبه ده. د مکالمې، لیکلو، اورېدلو او لوستلو مهارتونه د زده کړو، کار یا سفر لپاره مهم دي همداسی په کورسونو مکتبون کی تدریس ورکول یا که چا په پوره توگه انگلیسی زده وی کولای شی چی لومړی کی کوچنی قدم واخلی او یو اطاق کی درس ورکړی او بیا کولای شی د شریکانو په واسطه کورس جوړ کړی

موټروانې (Driving)

د موټر، موټر سایکل یا نور وسایطو چلول. دا مهارت د کار لپاره یا د شخصي استفادې لپاره زده کیري. د جواز اخیستل پکې مهم دي او کولای شی چی ټکسی وچلوی او عاید لاسته راوړی. دا یو مهارت دی، چا چی زده وی یا بی زده کړی له هغه چا څخه یی امتیاز لوړ دی چا چی نه وی زده. او دا په ابتدایی حالت کی د پوښتنو په واسطه هم زده کیري

کمپیوټر مهارتونه (Computer Skills)

پدې کی د Word ، Excel ، PowerPoint، انټرنټ، ایمیل، او نورو سافټویرونو کارول شامل دي. همدارنگه د گرافیک، پروگرامینگ، ډیټابیس او نورو برخو مهارتونه هم موجود دی چی دا هره یوه برنامه ځانته یو هنر دی word . او excel برنامو څخه په مهل د کار یا وظیفی کی گټه اخیستل کیري

که چا نه وی زده په هیڅ ځای کی هم اړوند وظیفی خصوصاً په وزارتونو کی نه شی پیدا کولای

سلطنت (اسلامی اقتصاد)

خیاطی (Tailoring)

د جامو گنډل، جوړول، یا ترمیم. دا مهارت د بنځو او نارینه وو لپاره د کار او کاروبار یوه ښه سرچینه ده چې باید هر ځوان تر 18 کلنی پوری یو کسب زده وی

موبایل ترمیم (Mobile Repairing)

د موبایلونو فني ترمیم، سافټویر او هارډویر ستونزو حل کول. یو گټور مسلک دی

د بریښنا انسټالیشن (Electric Installation)

د کورونو یا تجارتي ځایونو برقي سیستمونه جوړول او ترمیم هم یو مهارت دی چې تری کولای شی عاید لاسته راوړی

د لاسي صنایعو جوړول (Handicrafts)

قالیني، گلدوزی، چرم دوزي، یا نور لاس ساخت توکي جوړول چې ورته بازار موجود وی ډیر ښه مهارتونه دی

افغانی هنرونه

د افغانی هنرونو ښوونه یوه مهمه او ارزښتناکه موضوع ده، چې د کلتوري میراث ساتلو، اقتصادي پراختیا، او د خلکو د مهارتونو د ودې لپاره اساسي رول لري. د هنرونو ډولونو کی غالی، قالین اوبدل، لاسي صنايع (چپن، گلدوزي، خټین لوبښي، د لرکیو کارونه)، نقاشي او خطاطي، گانې جوړول، دودیز لباسونه گنډل او نور شامل دی. د ښوونې طریقې لپاره حرفوي ښوونځی او روزنیز مرکزونه باید جوړ شی همداسی د انلاین ویدیوگانو او کورسونو برابرول هم مهم اقدام ده خصوصاً د سیلانیانو په جذب کی. د هنرمندانو ملاتړ او معاش ورکول ترڅو نور وروزي. گټې یی د کلتور او تاریخ ساتنه، د ښځو لپاره د کار زمینه، د صادراتو لپاره نوي فرصتونه، د سیاحت او توریستي بازار

جذب او نور دی . د دولت او خصوصي سکتور رول مهم ده چی د فستیوالونو، نندارتونونو جوړول ، د مارکېټ موندني ملاتړ ، د افغاني هنر نړیوال معرفي کول او داسی نور دی.

د کورني تولید بازار (Digital Local Production Hub)

یو انلاین او فزیکي ګډ بازار جوړول، چی د افغانستان د هر ولایت خلک پکې خپل کورني تولیدات لکه(هګی، شیدي، غنم، میوي، خیاطي، لاسي صنایع، مصالحې، غالی، قیمتی کانی، او نور) خرڅ کړي. یعنی دا به هغه مارکېټ وی چی هغلته عرضه کوونکی او تقاضا کوونکی یو بل سره اړیکه قوی کوی او عرضه او تقاضا رامنځته کوی. دې بازار ته به یو د موبایل اپلیکیشن، ویب سائیت جوړ شي، چی ترې د خلکو محصولات په

عادلانہ قیمت واخیستل شی او بازار ته عرضه شی. د دی کار لپاره باید تقاضا کوونکی وکولای شی چی د جنس کیفیت تعیین کری. اساسی برخی بی دا دی چی قیمتونه به عادلانه او له احتکار څخه خالی وی ، د تولید کوونکو لپاره وریا روزنیز مواد او ویدیوگانی او د صادراتو لپاره نښلول له سوداگرو سره وی. نتیجه به یی د کورني تولید زیاتوالی ، د وارداتو کموالی ، د بنځو او ځوانانو پراخ اقتصادي گډون ، د کلیو او ښارونو ترمنځ اقتصادي توازن ، د خلکو باور په شفاف بازار زیاتپدل او له هر ولایت څخه یو نمونه اقتصاد جوړپدل وی.

موخځونه

1. قره غی، محمد داود. د اقتصاد اصول. دانش خپرندویه، کابل، ۱۳۹۵ هـ ش.
2. شفیق، اجمل. اقتصاد پوهه د هر افغان لپاره. سلام خپرندویه، هرات، ۱۳۹۸ هـ ش.
3. رضا، احسان الله. د بازار اقتصاد او اسلامي اصول. افغان خپرندویه، جلال آباد، ۱۳۹۹ هـ ش.
4. عارف، محمد ظاهر. د اسلامي اقتصاد بنسټونه. احسان خپرندویه، مزار شریف، ۱۳۹۴ هـ ش.
5. گل، رحمت الله. د اقتصاد پیژندنه. پکتیا پوهنتون خپرندویه، ۱۳۹۷ هـ ش.
6. د اقتصاد اساسات. د کابل پوهنتون د اقتصاد پوهنځي درسي مواد، ۱۳۹۶ هـ ش.
7. احمد، حنیف. د پیسو ارزښت او بازارونه. رشد خپرندویه، کابل، ۱۳۹۷ هـ ش.

8. Samuelson, Paul A., and William D. Nordhaus. Economics. McGraw-Hill Education, 2010.

**9. Investopedia. "Basic Economic Concepts."
<https://www.investopedia.com/economics-4689748>**

10. International Monetary Fund (IMF). "What is Economics?"

<https://www.imf.org/en/About/Factsheets/What-Is-Economics>

11. World Bank. "Economics Overview."

<https://www.worldbank.org/en/topic/economicpolicy/overview>

12. Khan Academy. "Introduction to Economics."

<https://www.khanacademy.org/economics-finance-domain>

13. Statista. "Global Economic Indicators."

<https://www.statista.com/topics/758/global-economy/>

سلطنت (اسلامی اقتصاد)

زموږ سره اړیکه

ثناالله طوطاخیل

sanaullah Totakhil

مخاطب واتساب

Facebook ID

ثناالله طوطاخیل

whatsapp

0765961120 , 0778688410

Gmail

[:Sanaullahafghan4200@gmail.com](mailto:Sanaullahafghan4200@gmail.com)

د تلگرام چینل

[:https://t.me/PASHT00](https://t.me/PASHT00)

FUTURE

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**